

PROFESORII ȘI ABSOLVENȚII DE MARCĂ AI ACADEMIEI DE DREPT DE LA SIBIU

Emanuel TĂVALĂ
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Drept

Keywords: legal education, juridical academy Sibiu/Hermannstadt, legal tradition

Wellknown Professors and Graduates of the Sibiu Legal Academy

Summary

In 2021 the Law Faculty of the public University in Sibiu is celebrating 50 years of continuous activity starting with 1971. Actually, this institution is one of the oldest juridical teaching institution sin Romania, but not having in mind 1971, but the first institution which was inaugurated in 1844 and closed in 1887. This is why the 2021 moment of the Legal School in Sibiu is a moment of reflection and in the same time of revealing the whole history of this school which marked the legal history of Transsylvania and the Romanian national history in the same time. In this study there are some portraits of the former professors who were of great perspective and impact for the second half of the 19th century Europe. The former students were the future fighters for the rights of their nation(s) and those who realized the necessary steps for the great achievement of 1918.

După ce în numărul trecut al revistei Facultății de Drept din Sibiu am văzut cadrul general de naștere și desfășurare a activității proto-instituției facultății care în acest an sărbătorește semicentenarul existenței ei din epoca modernă și contemporană îmi propun să prezint în paginile ce urmează câteva aspecte legate de cei care și-au asumat formarea viitorilor juriști nu numai ai Transilvaniei, ci ai întregului Imperiu, precum și câteva informații despre unii dintre absolvenții de marcă ai Academiei pe care i-am identificat din cataloagele și matricolele cercetate în Arhivele Statului.

Profesorii Academiei de Drept erau numiți, la cererea ministrului educației, de Împărat pentru o perioadă de trei ani, în urma promovării unui concurs. Existau două categorii de profesori: *ordinari* – cei care predau cel puțin zece ore de curs pe săptămână – și *extraordinari* – cei care predau mai puțin de zece ore de curs pe săptămână sau erau angajați de profesorii ordinari.

Profesorii erau asimilați funcționarilor publici. Pe când cei ordinari erau remunerați cu 1050 florini pe an și aveau posibilitatea de a primi până la 1260 florini, cei extraordinari erau retribuiți cu doar 630-945 florini, fără alte sporuri¹. Dacă un profesor ordinar predă în mod constant două sau mai multe materii, primea un spor de 210-429 florini pe an². Pe lângă acest salariu, profesorii Academiei primeau în dar un exemplar din Legea Imperiului, ce rămânea însă proprietatea Academiei. Alături de profesori, un rol important îl jucau adjuncții și profesorii de limbă, angajați provizoriu și fără drept de avansare în grad, aceștia ținând cursuri explicative în alte limbi ale Imperiului, înlocuind pentru o anumită perioadă de timp un profesor ordinar și efectuând traduceri și sinteze, pentru a ușura munca directorului.

Fiecare profesor, în afara normei didactice care cuprindea susținerea prelegerilor, supravegherea examenelor, corectarea lucrărilor, acordarea certificatelor și participarea la ședințe la cererea directorului, era obligat să noteze studenții într-un registru special, să le urmărească prezența la cursuri, activitatea și pasiunea pentru educație și să anunțe directorul în cazul în care un student dădea dovadă de neglijență în privința studiului. De asemenea, profesorul trebuia să ajute studenții să își împartă productiv timpul și să își întrețină prietenii, devenindu-le astfel un mentor.

Între profesorii Academiei **Gottfried Müller (1796-1881)** a fost cel mai longeviv dascăl și rector al instituției, funcții pe care le-a deținut timp de 26 de ani, de la înființarea Academiei până în 1870 când s-a pensionat. Născut la Orăștie, cu studii la Universitățile din Viena și Göttingen, după o experiență de 17 ani în avocatură și o scurtă carieră academică la Pesta, Müller s-a identificat cu instituția pe care a condus-o, predând următoarele cursuri: istoria literaturii juridico-politice și enciclopedice, dreptul natural, drept statal, drept roman și eclezial, procedură penală, etică, filosofia dreptului și drept canonic protestant. Orizontul lui cultural a fost deosebit de vast, îmbogățit, pe lângă studiile și contactele avute pe parcursul carierei didactice, de călătorii în Germania, Franța, Italia, Elveția, Spania, Danemarca, Suedia, Rusia, Anglia și Africa de nord. Pe lângă titlurile academice deținute, a dobândit și o recunoaștere politică, fiind decorat de către împărat cu Crucea cavalerescă a Ordinului c.c. Franz Joseph în anul 1862, după ce cu doi ani înainte fusese numit consilier imperial³.

¹ U.W. Acker, *Zur Geschichte der Hermannstädter Rechtsakademie (1844-1887)*, în ZVSL nr. 1/1978, pp. 120-129.

² Mircea Gheorghe Abrudan, *Ortodoxie și luteranism în Transilvania între revoluția pașoptistă și Marea Unire*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2015.

³ Amănunte biobibliografice la Joseph Trausch, *Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Sachsen, Band II, Unveränderter Nachdruck der unter dem Titel Schriftsteller-Lexikon oder biographisch-literarische Denk-Blätter der Siebenbürger Deutschen 1870 in Kronstadt erschienenen Ausgabe*, Böhlau Verlag, Köln-Wien, 1983, pp. 451-455; și Ela Cosma, *Figuri săsești și austriece*, pp. 45-48.

Lui Gottfried Müller îi urmează, în ordinea sonorității de care s-a bucurat în mediul elitelor săsești, **Joseph Andreas Zimmermann (1810-1897)**. Născut într-o familie burgheză din Sighișoara, a studiat la gimnaziul evanghelic din orașul natal, la colegiul reformat din Cluj și la Târgu Mureș. În 1832 își începe cariera juridică, ocupând diferite funcții în aparatul de stat gubernial și local al Transilvaniei. Este membru fondator al Asociației de Studii Transilvane, se numără în primul corp didactic al Academiei, unde a predat dreptul săsesc și între puținii sibieni care colaborează cu articole la gazetele brașovene. Participă ca deputat la dietele de la Cluj din 1846-1847, iar în anii revoluției militează pentru un reformism moderat și împotriva uniunii cu Ungaria. În anul 1850 este chemat la Ministerul Cultelor și Învățământului din Viena, implicându-se activ în reforma educației realizată de ministrul Leo Thun. În întreaga perioadă neoabsolutistă deține diferite funcții în cadrul acestui minister, având un rol determinant în elaborarea patentei protestante ungare din 1859⁴ și a celei austriece din 1861⁵, dar mai ales în adoptarea noii Constituții a Bisericii Evanghelice C.A. din Transilvania în 1861. În iulie 1867 este numit președinte al Consiliului bisericesc suprem al Bisericii Evanghelice de ambele confesiuni din Viena. În anul 1874 se pensionează, retrăgându-se la Sibiu. A fost considerat, încă din epocă, autoritatea de necontestat a istoriei dreptului transilvan, în general, și a celui eclesiastic, în special, bucurându-se de o mare apreciere în societatea ardeleană, fiind membrul națiunii săsești care a ocupat cea mai înaltă demnitate în serviciul statului austriac pe întreaga durată a secolului al XIX-lea⁶.

Un alt nume sonor care a activat la catedra instituției academice sibiene și după desființarea acesteia la Universitatea din Cernăuți a fost **Friedrich Schuller von Libloy (1827-1900)**. Născut la Sibiu, a studiat la gimnaziul evanghelic și la Academia de Drept din oraș, apoi la Universitățile din Viena și Graz. În anul 1851 revine la Sibiu și este numit profesor supleant al academiei, unde predă istoria dreptului transilvan și a celui statutar săsesc, drept canonic protestant și economie națională. Concomitent ocupă funcția de bibliotecar al instituției și desfășoară o prolifică activitate științifică, care-l singularizează între colegii săi de la catedra Academiei sibiene. Este autorul primei lucrări

⁴ Pentru amănunte despre contextul politic și religios al elaborării acestei patente, precum și despre prevederile ei vezi Friedrich Gottas, *Die Frage der Protestanten in Ungarn in der Ära des Neoabsolutismus. Das ungarische Protestantenpatent vom 1. September 1859*, Verlag R. Oldenbourg, München, 1965, XII + 223 p.

⁵ Detalii la Karl Völker, „Das Zustandekommen des österreichischen Protestantenpatents vom 8. April 1861“, în JGGPÖ, 52. Jahrgang, Wien, 1931, pp. 3-68.

⁶ Friedrich Teutsch, „Denkrede auf Josef Andreas Zimmermann. Zur Eröffnung der 49. Generalversammlung des Vereins für siebenbürgische Landeskunde“, în *AVsL*, Neue Folge, Band 28, 1898, pp. 5-40; Karl Schwarz, „«Providus et circumspectus» Der siebenbürgisch-sächsische Kirchenrechtspraktiker Joseph Andreas Zimmermann“, în Zsolt K.Lengyel, Ulrich A. Wien, *Siebenbürgen in der Habsburgermonarchie*, pp. 181-206; și Ela Cosma, *Figuri săsești și austriece*, pp. 92-94.

sistematice masive consacrate dreptului public transilvănean, analizat în evoluția sa istorică, publicată la Sibiu în trei volume și două ediții consecutive⁷. A fost membru al Asociației de Studii Transilvane, a Asociației de Științele Naturii de la Sibiu, secretar apoi referent al Consistoriului superior al Bisericii Evanghelice C.A. din Transilvania, deputat al dietei de la Sibiu și al Camerei austriece a reprezentanților, președinte al Asociației Meșteșugarilor din Sibiu și al comunității orășenești din același oraș. În anul 1875 este invitat să ocupe catedra de istorie a dreptului german de la Universitatea din Cernăuți, devenind astfel unul dintre citorii universitari ai noii instituții academice bucovinene⁸.

Heinrich Schmidt (1816-1870) a fost de asemenea un nume cunoscut în societatea ardeleană din perioada neoabsolutistă și liberală datorită activismului său politic exacerbant și a prodigioasei activități desfășurate la redacția ziarelor „Siebenbürger Bote”, „Siebenbürgische Quartalschrift”, transformat din ianuarie 1861 în „Hermannstädter Zeitung” și începând cu 1 ianuarie 1863 în „Hermannstädter Zeitung vereinigt mit dem Siebenbürger Boten”, pe care-l conduce până în septembrie 1865. Marginalizat de regimul dualist datorită intransigenței sale politice, rămâne simplu profesor al Academiei de drept până în mai 1870, când copleșit de datorii s-a spânzurat într-o pădure de lângă Sibiu⁹.

Cu origini amestecate, profesorul **Leopold Pfaff (1837-1914)** s-a născut la Sibiu și a studiat la gimnaziul evanghelic din oraș, apoi la Facultatea de Drept a Universității din Viena unde și-a susținut și tezele de doctorat și habilitare. În semestrul de vară al anului academic 1861 a fost chemat să predea dreptul roman și feudal la Academia juridică din orașul său natal, catedră de care se va despărți în anul 1869, când a primit invitația de a se transfera la Universitatea din Innsbruck și ulterior la cea din Viena, unde a rămas până la sfârșitul vieții¹⁰.

Alături de acești dascăli autohtoni au fost angajați, în perioada situării academiei sub tutela statului austriac, o serie de profesori din diferite centre universitare ale Monarhiei. Din Tirol a venit la Sibiu în 28 septembrie 1855

⁷ Friedrich Schuller von Libloy, *Siebenbürgische Rechtsgeschichte*, III Bände, Druck und Verlag der v. Closiuschen Erbin, Hermannstadt, 1867-1868, 484 + 340 + 352 p.

⁸ Detalii biobibliografice la Joseph Trausch, *Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Sachsen, Band III, Unveränderter Nachdruck der unter dem Titel Schriftsteller-Lexikon oder biographisch-literarische Denk-Blätter der Siebenbürger Deutschen 1870 in Kronstadt erschienenen Ausgabe*, Böhlau Verlag, Köln-Wien, 1983, pp. 229-240; și Ela Cosma, *Figuri săsești și austriece*, pp. 78-83.

⁹ Amănunte la Joseph Trausch, *Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Sachsen III*, pp. 205-207; și Ela Cosma, *Figuri săsești și austriece*, pp. 64-67.

¹⁰ Detalii la Friedrich Schuller, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen, Band IV. Unveränderter Nachdruck der 1902 in Hermannstadt erschienenen Ausgabe. Mit einer Einführung herausgegeben und fortgeführt von Hermann A. Hienz*, Böhlau Verlag, Köln-Wien, 1983, pp. 335-339; și Berger Elisabeth, „Pfaff Leopold”, în *NDB*, Band 20, 2001, pp. 294-295, varianta electronică: <http://www.deutschebiographie.de/pnd116140488.html>, accesat în 19 august 2019.

pentru a preda istoria Austriei, **Ferdinand Ziegler von Blumenthal (1829-1906)**, de aici transferându-se la Cernăuți unde va conduce între anii 1876-1879, în calitate de rector, tânăra Universitate, înființată în 1875, respectiv Facultatea de Filologie a acesteia, ca decan, în anul academic 1882-1883¹¹. Alți doi profesori originari din Austria inferioară și Boemia au activat o bună perioadă la Academia sibiană. **Victor Ritter von Mor** a predat dreptul financiar și dreptul canonic catolic, iar **Josef Krainz (1821-1875)** a ocupat catedra de drept civil și comercial între anii 1855-1870¹². Începând cu anul academic 1871¹³, ambii au devenit profesori la Facultatea de Drept a Universităților din Innsbruck și apoi din Praga¹⁴. **Heinrich Schmidt** a fost și el profesor la academia sibiană. Acesta era născut la 8 decembrie 1815 la Bratislava fiind format ca intelectual în străinătate. Moare la Sibiu în 1870, principala sa operă fiind *Staat oder Nationalität* (Leipzig, 1867). La Sibiu, acesta va face parte din Consiliul de conducere al Societății de Asigurări *Transsylvania*¹⁵.

Ultimul rector al instituției academice sibiene a fost **profesorul dr. Alois Sentz (1823-1887)**. Născut în orașelul Brno (Brünn) din Moravia, Sentz a răspuns chemării de a veni la catedra Academiei la începutul deceniului neoabsolutist, predând timp de două decenii și jumătate procedură austriacă

¹¹ Despr el Joseph Trausch, *Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Sachsen III*, pp. 533-534; Friedrich Schuller, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen IV*, pp. 522-523; și Franz Hieronymus Riedl, „Ein Südtiroler als Czernowitzer Hochschullehrer. Ferdinand Ziegler, Edler von Blumenthal”, în *SodH*, 5. Jahrgang, 1956, pp. 88-90.

¹² *ÖBL 1815-1950*, Band 4, 1968, p. 195, varianta electronică: http://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_K/Krainz_Josef_1821_1875.xml, accesat în 19 august 2019.

¹³ În ediția din 4/16 februarie 1871 a „Telegrafului” era publicat un articol semnat de „un juristu” care deplângea plecarea la Innsbruck a acestui „părinte al dialecticei juridice, fine și înflăcărate de focul spiritului”, care a manifestat bunăvoință față de studioșii români și este arhicunoscut tuturor juriștilor ardeleni. *Telegraful Român*, anul XIX, nr. 10, Sibiu, 4/16 februarie 1871, p. 38.

¹⁴ Cf. *Personalstand der k.k. Universität zu Prag, zu Anfang des Studien-Jahres 1873-1874*, Herausgegeben von k.k. akademischen Senate, Druckerei des k.k. Schulbücher-Verlags für Böhmen, pp. 3-6.

¹⁵ Din documentul (digitalizat), al actului de înființare a Societății de Asigurare Transsylvania, din 11 iulie 1868 aflăm că primul președintele al *Versicherungsbank*-ului sibian era baronul (Freiherr) și șambelanul regalo-imperial Franz von Mylius, înrudit, prin alianță, cu familia Brukenenthal. Vicepreședinți erau baronul Joseph Bedeus von Scharberg, personalitate importantă în politica, administrația și cultura Transilvaniei și protopopol Ioan Hanea (caligrafiat Johannes Hannia), care a fost și președintele Consiliului de Administrație al Băncii Albina, profesor, apoi director al Seminarului Andreian. Din consiliul de conducere mai făceau parte Joseph Wächter – dr. în medicină, Daniel Czekelius – inginer superior, **Heinrich Schmidt – profesor**, Joseph Stoss – comerciant, Wilhelm Bruckner – avocat, Johann von Pechy – avocat, Ioan Brote – proprietar de terenuri, J.P. Kapdebo – bancher, Josef Kovacs – consilier financiar, Iacob Bologa – consilier (în pensie), Gustav Kapp – magistrat și Daniel Melzer jr. – proprietar de terenuri și case.

penală și civilă și drept penal. În aceeași perioadă a fost membru al comisiei c.c. pentru examenul juridic teoretic de stat, dezvoltând o bogată activitate de cercetare științifică, încununată cu o serie întreagă de publicații de profil publicate în mare parte la Sibiu. Concomitent a înțeles să se implice și în viața socială, activând mulți ani ca redactor și colaborator permanent al ziarului proimperial conservator din Sibiu, „Siebenbürger Bote”, transformat în 1862 în „Hermannstädter Zeitung”. După pensionarea survenită odată cu desființarea instituției, Sentz a rămas la Sibiu trecând la cele veșnice în 27 noiembrie 1887¹⁶.

Câțiva dintre absolvenții de marcă ai Academiei de Drept de la Sibiu

Absolvenții români ai Academiei de Drept de la Sibiu au fost dintre cei care au marcat momentele istorice ale devenirii românești, implicându-se și având uneori roluri decisive în revoluția de la 1848 și apoi în procesul de realizare a Marii Uniri. Dintre acești absolvenți aș începe cu creionarea personalității celui al cărui nume facultatea de drept de la Sibiu l-a purtat pentru o perioadă de timp și anume **Simion Bărnuțiu**. A fost fiul lui Ioan Bărnuțiu, cantor greco-catolic și al Anei Oros, fiică de preot într-o familie modestă și numeroasă, fiind în total 8 copii¹⁷. Simion Bărnuțiu a fost străbunicul lui Iuliu Maniu, marele om politic care a contribuit esențial la Unirea Transilvaniei cu România.

Între anii 1817-1820 a urmat cursurile Școlii normale din Șimleu Silvaniei. În octombrie 1820 s-a înscris la Gimnaziul catolic din Carei, pe care l-a absolvit în anul 1825. Din 1825 Bărnuțiu s-a mutat la Blaj și a absolvit cursul de filosofie în 1826, după care s-a înscris la cursurile Seminarului Teologic.

La 4 noiembrie 1829 este numit profesor de sintaxă la gimnaziul din Blaj. Din 1830 lucrează pentru o vreme ca arhivar consistorial la Blaj. În luna octombrie a aceluiași an este numit profesor de filosofie, având și funcția de prefect al seminarului din localitate. Între 1832-1833 a predat, pe lângă filosofie, istoria universală.

La 16 mai 1834 Bărnuțiu este numit notar consistorial la Blaj, devenind mâna dreaptă a episcopului greco-catolic Ioan Lemeni, care peste ani îi va deveni dușman aprig. În perioada 1837-1838 ținându-se Dieta Transilvaniei la Sibiu, l-a însoțit pe episcopul Lemeni la lucrările acesteia, superiorul său fiind deputat regalist.

În vara anului 1839 Simion Bărnuțiu a făcut o călătorie peste Carpați, probabil la București. În 1842 el termină prima sa lucrare cunoscută, *O tocmeală de rușine și o lege nedreaptă*, care era un răspuns la tentativa de deznaționalizare a românilor propusă de Dieta de la Cluj. Lucrarea a fost

¹⁶ Amănunte biobibliografice la Joseph Trausch, *Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Sachsen III*, pp. 296-297; Friedrich Schuller, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen IV*, pp. 432-433; și Ela Cosma, *Figuri săsești și austriece*, pp. 86-87.

¹⁷ Radu Pantazi, *Simion Bărnuțiu. Opera și gândirea*, Ed. Științifică, București, 1967, p. 11.

tipărită în anul 1853, însă a fost cunoscută în epocă în manuscris. Tot în 1842 Blajul ripostează legii ungurești din același an prin *Protestul Consistoriului din Blaj*, care a fost redactat în limba latină de Simion Bărnuțiu. În toamna anului 1842 scrie articolul *Balázsfalvi iskolai ügyekről*, prima lucrare tipărită a lui Bărnuțiu (la 4 decembrie 1842 în ziarul „Vasárnapi Újság” din Cluj). La 22 decembrie 1842 Bărnuțiu îi trimite lui George Barițiu studiul *Săborul cel mare al Episcopiei Făgărașului*, publicat fragmentat în ianuarie și februarie 1843 în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”. Acest studiu este considerat motivul izbucnirii conflictului dintre el și episcopul Lemeni, care ulterior a devenit un adevărat proces. În noaptea de 4 spre 5 ianuarie 1843 are loc un atentat la viața lui Bărnuțiu, la Blaj. Unele surse pun la îndoială veridicitatea acestui atac.

În Joia Patimilor din anul 1843, un grup de 12 studenți la Teologie din Blaj refuză participarea la un ceremonial religios din cauza procesului episcopului Lemeni, aceștia fiind susținători ai lui Bărnuțiu. Au fost exmatriculați cu toții, o bună parte dintre ei devenind prefecti în timpul revoluției pașoptiste. Alți 27 studenți au fost și ei exmatriculați pentru că au luat apărarea primilor 12. La 21 septembrie 1843 a avut loc un al doilea atentat la viața lui Bărnuțiu, de asemenea pus la îndoială de către unii istorici. În anul 1845 a compărut în fața unor comisii de investigare în cadrul procesului lemenian, apărându-se cu vehemență. În vara anului 1846, împreună cu câțiva susținători, înaintează împăratului Austriei o petiție în care cere să i se facă dreptate în procesul lemenian, dar nu primește nici un răspuns. Dat afară de la seminarul din Blaj de către episcopul Lemeni, pleacă la Sibiu în anul 1846, unde se înscrie la Academia cezaro-crăiască de Drept, ale cărei cursuri le va urma până în anul 1848.

Ideolog al luptei naționale a românilor de peste munți, Bărnuțiu a rămas cunoscut în istoria gândirii politice românești îndeosebi prin vestitul discurs rostit în catedrala de la Blaj în timpul Adunării Naționale a românilor din 3/5 mai 1848, al cărei vicepreședinte a fost. Este socotit de unii cercetători cel mai de seamă gânditor al românilor transilvăneni de la jumătatea secolului trecut. Spirit de formație enciclopedică, preocupat adânc și continuu de dezvoltarea generală a poporului român, Bărnuțiu a lăsat în urma sa nu numai o fericită direcție politică, ci și o bogată moștenire culturală, gândirea și puterea sa de prelucrare și creație, impunându-se în numeroase domenii de activitate intelectuală. Gândirea socială a lui Simion Bărnuțiu, având ca temă centrală libertatea, se remarcă prin critica adusă feudalismului, prin ideea libertății și independenței naționale, a dreptului tuturor popoarelor la viață și propășire în cadrul unor state republicane și suverane.

Între marii mecenai ai poporului român din Transilvania de până în 1918, la loc de frunte se situează și Alexandru Lebu, căci întocmai ca Emanuil Gojdu (1802-1870), a pus bazele unei fundații care să contribuie la propășirea culturală a românilor transilvăneni.

Alexandru Lebu era originar din Cacova (azi Fântânele), județul Sibiu, născut la 10 noiembrie 1835, în casa unor țărani oieri. A învățat carte la școala de pe lângă biserica din sat, apoi a urmat cursurile Gimnaziului din Sibiu, iar

Între anii 1859 și 1861 a făcut studii de teologie și, paralel, studii juridice la Academia de Drept din Sibiu¹⁸.

Intenționa să-și continue studiile superioare la Viena, dar tocmai atunci s-a vacantat parohia Cacova, încât, la îndemnul mamei sale, s-a căsătorit cu fiica distinsului preot Sava Popovici-Barcianu din Rășinari, Ana, și a fost hirotonit preot de către Andrei Șaguna. A activat ca preot paroh în satul natal numai șase ani, până în 1867, căci murindu-i soția, s-a recăsătorit și a ieșit din cler. De aici înainte, până la moarte, s-a ocupat cu agricultura, dar mai ales cu pomicultura și creșterea vitelor.

După moartea celei de a doua soții, Alexandru Lebu s-a stabilit în Sibiu, în casa lui din strada Târgul Peștelui. A avut o contribuție remarcabilă la consolidarea Băncii „Albina”, fiind mult timp președintele Consiliului de administrație. A făcut parte, ca membru fondator, din toate societățile și reuniunile românești ale timpului. Împreună cu Eugen Brote, Dimitrie Comșa și alți intelectuali sibieni au întemeiat *Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiu*, care va avea un rol însemnat în propășirea vieții economice românești. Atenția lui s-a îndreptat și asupra consătenilor săi din Cacova.

Dragostea lui Alexandru Lebu față de poporul din care făcea parte, ca și dorința lui de a prospera sub raport economic și cultural rezultă mai ales din testamentul pe care l-a întocmit și l-a semnat la 5 ianuarie 1908, rămas neschimbat până la moarte.

Neavând copii, întreaga sa avere, de aproape un milion de coroane, o pune la „dispoziția națiunii mele române din Transilvania”. Făcea acest lucru „din curată inimă, cuprinsă de iubire către neamul și națiunea mea română și din dor învăpăiat de a putea înlesni poporului român și din parte-mi, cât de cât, calea spre o situațiune mai fericită decât aceea de care am avut parte noi, contemporanii, și părinții noștri prin promovarea în mod real a intereselor sale culturale și de progres”. Numea ca „moștenitor universal” Arhiepiscopia Ortodoxă a Sibiului, reprezentată prin Consiliul arhiepiscopesc (Consistoriul), care avea îndatorirea „să înființeze un fond cultural pentru toți românii de confesiune ortodoxă-orientală din Transilvania și Ungaria, cu numirea «Fondul cultural Alexandru Lebu». Notăm că din averea sa, 640.000 de coroane reprezentau acțiuni depuse la Consistoriul sibian cu un an înainte de moarte, restul fiind terenuri și case în Sibiu.

Din acest fond urmau să se distribuie „stipendii și ajutoare tinerilor români – fără deosebire de sex – de confesiune ortodoxă care se vor dedica învățăturii, artelor și științelor de orice fel, care se vor distinge prin purtare bună și talent”, ai căror părinți erau lipsiți de mijloace materiale. Consistoriul avea dreptul să fixeze numărul, valoarea și scopul burselor, făcându-se precizarea de a nu fi nesocotit „niciun ram de știință, arte, industrie, comerț, economie, cu un cuvânt nimic ce poate contribui la prosperarea culturală și materială a poporului”.

¹⁸ Pentru detalii, a se vedea M. Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2016, p. 375 și urm.

În continuare, dispunea ca din 30.000 de coroane să se constituie „Fondul cultural Alexandru Lebu pentru Cacova”, administrat tot de Consiliul arhiepiscopal din Sibiu. Din veniturile acestui fond, 25 la sută urmau să fie acordate anual școlii ortodoxe din Cacova, iar o parte „să se distribuie ca ajutoare pentru tineretul de ambe sexe român din Cacova, spre orice scop cultural, începând de la cărți de învățământ în sus. Cu deosebire doresc ca din comuna mea natală să se ridice meseriași buni”.

În privința „școlii agronomice”, înființată de Arhiepiscopia Sibiului pe terenurile sale din Sibiu, dispunea ca ea să fie menținută în continuare, „cât va fi necesară în interesul poporului român”. Își exprima dorința ca elevii școlii să fie întreținuți gratuit și să primească îmbrăcăminte tot din fundația întemeiată de el.

Rânduia apoi să se distribuie anual 200 de coroane oamenilor săraci din Sibiu și alte 200 pentru cei din Cacova.

Menționăm că nepoților săi le lăsa numai câte 3.000 de coroane fiecăruia, „econoamei” sale o rentă anuală de 600 de coroane, sume mici, dacă le raportăm la averea sa întregă, de aproape un milion de coroane aur.

Singura îndatorire care revenea Arhiepiscopiei Sibiului era aceea de a se îngriji de înmormântarea sa – dar „fără pompă” –, cheltuindu-se cel mult 2.000 de coroane, să i se țină mormântul în bună stare și să i se slujească anual un parastas în catedrala mitropolitană.

Din nefericire, în cursul Primului Război Mondial acțiunile bancare s-au devalorizat, încât cele prevăzute de el în testament nu s-au putut duce decât parțial la îndeplinire. Pe unul din terenurile lăsate de el s-a ridicat impunătoarea clădire a Școlii Normale „Andrei Șaguna”, azi Liceul Carol I din Sibiu, iar pe alte terenuri s-au construit, după parcelare, case de locuit. Într-una din casele sale s-a deschis Școala de Cântăreți Bisericești „Dimitrie Cunțan” a Arhiepiscopiei Sibiului, care a funcționat mai mulți ani în perioada interbelică. O parte din bani s-au distribuit ca burse și ajutoare. În acest fel s-au putut realiza, măcar în parte, dorințele profund umanitare, străbătute de un înalt patriotism, ale marelui mecenat mărginean.

Alexandru Lebu n-a avut fericirea să vadă cu ochii realizarea visului de veacuri al poporului nostru: desăvârșirea unității statale de la 1 Decembrie 1918. A trecut la cele veșnice la 29 octombrie/11 noiembrie 1918, fiind îngropat în cimitirul din Sibiu, „fără pompă”, așa cum a cerut prin impresionantul său testament.

Acesta a fost Alexandru Lebu, patriotul înfrățit cu țărani și oierii din „Mărginimea” Sibiului, din care s-a ridicat el însuși, sprijinitor al tinerilor români în care vedea viitorul luminos al neamului românesc din Transilvania.

Ilie Măcelariu face parte din „generația” Revoluției din 1848-1849, dar care și-a continuat lupta național-politică și după realizarea statului dualist Austro-Ungar, în 1867. S-a născut într-o familie de români înstăriți din Miercurea Sibiului, la 30 aprilie 1822. A făcut școala primară în Sibiu, probabil la sași. A continuat la gimnaziul de aici (actualul Colegiu „Gheorghe Lazăr”),

între anii 1837 și 1842. Apare în registrele școlare sub numele de „Fleischer Elias Mercuriensis”, „neunit”, promovat în fiecare an școlar cu „eminens”. Între colegii săi de gimnaziu – mai mari sau mai mici – apar Ioan Hannia, Ioan Axente (Sever), Iacob Bologa și alți tineri români, care, mai târziu, se vor angaja în mișcarea revoluționară din 1848/1849. A făcut apoi studii de Filosofie și Drept la Cluj, unde va fi coleg cu alți tineri entuziaști, care vor lupta pentru neamul lor în anii revoluției, ca Avram Iancu, Alexandru Papiu Ilarian, Iosif Hodoș, Neagoe (Nicolae) Popea, Constantin Secăreanu, Ioan Pușcariu și mulți alții. În 1847 era „practicant” la „Tabla regească” din Târgu-Mureș.

A fost prezent la Adunarea Națională Românească de pe Câmpia Libertății, din 3/15 mai 1848, fiind ales și în delegația – condusă de episcopul unit Ioan Lemeni de la Blaj – încredințată cu prezentarea „petiției naționale românești” Dietei de la Cluj. După Adunarea de la Blaj din septembrie 1848, când s-a hotărât înarmarea națiunii române, s-a format o prefectură, în zona Sebeș – Miercurea, condusă de Dionisie Pop Marțian. Pentru această prefectură, a fost ales ca tribun și tânărul Ilie Măcelariu, având misiunea de-a asigura legăturile dintre Sibiu și Munții Apuseni. În primăvara anului 1849, după ce Ardealul a fost ocupat de trupele revoluționare maghiare, Ilie Măcelariu a fost arestat la Săcel (lângă Sibiu), iar un tribunal revoluționar maghiar l-a condamnat la moarte. A fost grațiat în ultimul moment, de către generalul polonez Iosif Bem, comandantul trupelor revoluționare maghiare, drept răsplată pentru că Ilie Măcelariu îi salvase de la moarte medicul personal. Nu în zadar se spune că „Dumnezeu lucrează prin oameni”.

După înăbușirea revoluției a funcționat mai mulți ani ca judecător. În 1862 a fost numit judecător („jude regesc”) al scaunului Miercurea, iar la 25 octombrie 1865 „consilier gubernial” pe lângă Tribunalul din Cluj. În aceeași perioadă a fost ales deputat, din partea scaunului Miercurea, în Dieta Transilvaniei de la Sibiu din 1863-1865, apoi în Dieta de la Cluj, în 1865, și, în sfârșit, în Dieta de la Pesta din anii 1865-1868, numită și „Dieta încoronării”, întrucât a pregătit unirea Transilvaniei cu Austria, prin „pactul dualist” care a dus la crearea statului austro-ungar și la încoronarea împăratului Francisc Iosif I ca „rege apostolic” al Ungariei, în 1867.

În aceste Diete, Ilie Măcelariu s-a impus prin cuvântările sale, în care încerca să apere autonomia Transilvaniei prin neanexarea ei la Ungaria. Acțiunile lui i-au atras adeziunea opiniei publice românești, dar și dezacordul și chiar oprobiul claselor dominante din Transilvania și Ungaria.

Din nefericire, spre sfârșitul anului 1865, apar disensiuni între deputații români, începând să se profileze tot mai clar cele două curente: cel pasivist, care cerea boicotarea luptei parlamentare, și cel activist, care preconiza participarea românilor la viața parlamentară. La 7 martie 1867, Ilie Măcelariu și-a început un discurs în Dieta din Pesta în limba română, dar vacarmul a fost atât de puternic (cineva a exclamat: „Acesta este daco-roman, se crede la București... jos cu el!”), încât a fost nevoit să continue în limba maghiară. În discursul său, încerca să apere hotărârile luate în Dieta liberală de la Sibiu, din 1863, care stabilise legi privind recunoașterea națiunii române, cu drepturi

egale cu cele ale celorlalte trei națiuni; respingea și legalitatea hotărârii de unire a Transilvaniei cu Ungaria. Reîntors la Cluj, Ilie Măcelariu a primit adrese de felicitare și recunoștință din diferite părți ale Ardealului (Brașov, prin George Barițiu, Făgăraș, Poiana Sibiului, Dobra ș.a.), dar chiar și din partea unor italieni.

În 1868, Ilie Măcelariu milita pentru o dietă democratică – deci majoritar românească – pentru Transilvania istorică și înfiera pactul dualist într-un discurs parlamentar rostit la 17 iulie 1868. În urma acestuia, Consiliul de Miniștri din Pesta l-a pensionat forțat din postul de consilier gubernial. Atitudinea sa demnă i-a adus scrisori de felicitare și adevărate. De pildă, după numai câteva zile, reprezentanții românilor din părțile Sibiului îl asigurau că „mărturisirea credinței politico-patriotice-naționale ce ai făcut în Parlamentul pestan și în lumea largă este mărturisirea credinței noastre, este Evanghelia noastră politică”. Iar unii patrioți din București îi scriau, la 15 iulie 1868: „Demnitatea cu care ai ridicat încă o dată drapelul naționalității noastre în mijlocul inamicilor, vocea cu care ai apărât cauza dreptății și a românismului a răsunat puternic în inimile noastre...”. Felicitându-l pentru că și-a făcut „o frumoasă și sfântă datorie”, semnatarii încheiau prin cuvintele: „Meargă tot românul pe această cale și nu va trece mult până când fiii națiunii române vor cânta osana victoriei și măririi naționale. Să trăiești, prea demne bărbat. Trăiască națiunea română. Trăiască dreptatea și libertatea națională.”. La 6 septembrie 1868, o mulțime de țărani români din împrejurimile Sibiului au organizat o manifestație de stradă în cinstea lui Ilie Măcelariu, aflat la Sibiu, unde era găzduit în casa profesorului Ioan Hannia.

Deși la început era adept al politicii „activiste”, dându-și seama de eșecul acțiunilor sale, Ilie Măcelariu se orientează spre politica „pasivistă”. Așa se face că, la 23-24 februarie / 7-8 martie 1869, a convocat la Miercurea Sibiului o Conferință națională a fruntașilor politici transilvăneni, când s-a constituit Partidul Național Român din Transilvania și s-a ales un Comitet central, în frunte cu Ilie Măcelariu însuși. Ca tactică politică se adoptă „pasivismul”, adică neparticiparea la viața politică din Ungaria. Cu o lună înainte, avusese loc, la Timișoara, o Conferință a fruntașilor politici români din Banat și Ungaria, când s-a creat Partidul Național al românilor din Banat și Ungaria, condus de Alexandru Mocioni, care proclamase ca tactică politică „activismul”. Ilie Măcelariu și-a continuat lupta și în anii următori, militând pentru alcătuirea unui memorandum către împărat. Din păcate, românii erau acum prea divizați, chiar și în organizarea unor consfătuiri restrânse ale liderilor lor politici.

În anii următori, a militat pentru unificarea celor două partide politice românești. Acest lucru s-a făcut în Conferința de unificare de la Sibiu din mai 1881. Ilie Măcelariu – alături de Partenie Cosma și Zaharia Boiu – erau delegați din partea Sibiului. De acum înainte, n-a mai avut un rol atât de activ în viața Partidului unificat.

După pensionare s-a mutat la Sibiu, unde s-a implicat în alte probleme sociale, culturale și bisericești ale românilor. De pildă, încă din 10 mai 1860 se număra printre cei 176 de semnatari care cereau înființarea unei societăți